

Position paper - Rondetafel over het UN Binding Treaty on Transnational Corporations and Human Rights op 21 november 2019

Milieudefensie roept Nederland op om een leidende en actieve rol te vervullen in de ontwikkelingen mbt de UN Binding Treaty on Transnational Corporations and Human Rights.

→ **Nederland dient in EU-verband aan te dringen op een actievere houding van de EU bij de inhoudelijke onderhandelingen van het VN-verdrag en zich in te zetten voor een ambitieuze uitwerking ervan met - in ieder geval - de volgende insteek:**

- Directe verplichtingen voor internationaal opererende bedrijven om schending van mensenrechten te voorkómen in hun gehele keten;
- Bedrijven zijn aansprakelijk voor mensenrechtenschendingen in hun gehele keten;
- Het primaat ligt bij mensenrechten;
- Slachtoffers hebben toegang tot een effectieve rechtsgang, ongeacht waar schendingen van mensenrechten plaatsvinden en hebben recht op herstel.

→ **Nederland dient ook *zelf* een inhoudelijk positie in te nemen over het VN-verdrag en een voortrekkersrol te vervullen binnen de EU.**

→ **Nederland moet het maatschappelijk middenveld, wetenschappers en experts betrekken bij het debat over het VN-verdrag en dit faciliteren.**

De noodzaak van een VN-verdrag

Traditioneel richt de (internationale) mensenrechtenwetgeving zich op de rol en verantwoordelijkheden van staten. Er is geen internationaal bindende regelgeving die bedrijven dwingt mensenrechtenschendingen te voorkomen. In onze geglobaliseerde wereld opereren bedrijven tussen verschillende nationale rechtsgebieden waardoor ze in een juridisch vacuüm opereren en niet door een rechter op hun verantwoordelijkheid kunnen worden aangesproken.

Bedrijven met grensoverschrijdende activiteiten zijn herhaaldelijk betrokken bij mensenrechtenschendingen. Als gevolg van de aanleg van palmolieplantages in Indonesische of Afrikaanse regenwouden of sojaplantages en wegen in de Amazone ontstaan er landconflicten, mensen worden uit hun huizen verjaagd en hun leefomgeving wordt vernietigd.¹ In de Nigerdelta van Nigeria, ondervinden dorpen schade door oliekkages van Shell-installaties en -pijpleidingen.²

Slachtoffers van dergelijke mensenrechtenschendingen hebben het nakijken. Toegang tot de rechter is beperkt en soms zelfs niet mogelijk.

Het opkomen voor mensenrechten en het beschermen van de leefomgeving is gevaarlijker dan ooit. In 2018 werden er wereldwijd 164 mensenrechten- en natuurbeschermers vermoord.³ Dat zijn er gemiddeld drie per week. Vorige maand kwam Golfrid Sinegar,⁴ jurist en mensenrechtenactivist van onze zusterorganisatie Walhi in Indonesië onder verdachte omstandigheden om het leven. Golfrid ondersteunde lokale gemeenschappen in hun strijd tegen illegale houtkap en mijnbouw.

Recentelijk streed hij tegen de aanleg van een hydrodam die de leefomgeving van de lokale bevolking in North Sumatra zou verwoesten.

Daarnaast worden een groot aantal mensenrechten- en natuurbeschermers en hun families bedreigd, geïntimideerd, gearresteerd en gecriminaliseerd.

Bindende regels

Een ambitieus VN-verdrag met bindende regels voor internationaal opererende bedrijven om mensenrechtenschendingen te voorkomen in hun ketens is noodzakelijk om - met name - de armsten van de aarde te beschermen. Dat zijn degenen die zich in een wereld van internationale ketens, handelsverdragen en internationale investeringen nergens aan vast kunnen houden en die vaak geen toegang hebben tot een effectieve rechtsgang.

Een VN-verdrag kan ervoor zorgen dat slachtoffers van mensenrechtenschendingen toegang hebben tot een effectief rechtssysteem en als dat niet mogelijk is, dat er een internationale oplossing komt, zoals bijvoorbeeld een internationaal hof, waar zij terecht kunnen. Daarnaast is het belangrijk dat slachtoffers recht hebben op herstel.

Het VN-verdrag moet regelen dat mensenrechten voorop staan en dat deze niet terzijde kunnen worden geschoven door andere (internationale) instrumenten, zoals handels- en investeringsverdragen. Het mag niet zo zijn dat bedrijven boven mensenrechten staan. Het primaat moet bij mensenrechten liggen.

Een VN-verdrag met bindende regelgeving dat bedrijven dwingt om mensenrechtenschendingen te voorkomen, legt geen extra regeldruk op Nederlandse bedrijven. Het verdrag codificeert wat in het internationale normenkader (zoals de UN Guiding Principles, OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen) is vastgelegd, hetgeen Nederland onderschrijft. Een VN-Verdrag kan (juridische) duidelijkheid geven en er gaat een preventieve werking van uit.

Rol van de Nederlandse overheid

Half oktober was Milieudefensie aanwezig bij de VN-onderhandelingen in Geneve over de herziende tekst van het VN-verdrag.⁵ We hebben daar gezien dat de Europese Unie kleine stapjes vooruit heeft gezet. De conclusies van de onderhandelingen⁶ zijn door de EU aangenomen. We weten dat Nederland hier achter de schermen een constructieve rol in heeft gespeeld, zoals minister Kaag de Tweede kamer ook beloofd had. Nu is het zaak om door te pakken.

Contactgegevens:

Mr. Janneke Bazelmans, senior inhoudelijk medewerker Klimaatrechtvaardigheid en Bossen, Milieudefensie/Friends of the Earth Netherlands

janneke.bazelmans@milieudefensie.nl | +31 20 5507300

¹ Zie: <https://milieudefensie.nl/red-het-regenwoud>; <https://milieudefensie.nl/actueel/bosbranden-in-de-amazone-en-indonesie-4-dingen-die-milieudefensie-doet-om-ze-te-stoppen>

² Zie: <https://milieudefensie.nl/shell-in-nigeria>

³ Zie: <https://www.globalwitness.org/en/campaigns/environmental-activists/enemies-state/>

⁴ Zie: https://medium.com/@foe_us/justice-for-golfrid-ebf0a4157709

⁵ Zie: https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/WGTransCorp/OEIGWG_RevisedDraft_LBI.pdf

⁶ Zie: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/WGTransCorp/Session5/Pages/Session5.aspx>